

Maš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 38

V Celovcu, dne 18. septembra 1958

Cena 1.50 šilinga

Das Nachholprogramm

Über das Nachholprogramm für das Kärntner Unterland war in den Kärntner Zeitungen sehr viel zu lesen. An 300 Millionen Schilling waren am Papier vorgesehen. Ein an der Erstellung dieses Nachholprogrammes beteiligter Herr meinte zwar schon bei der »Geburt« dieses Programmes: »Wenn Kärnten auf dieses Konto 10 Millionen bekommt, muß es zufrieden sein.« Erst vor wenigen Tagen wurde die Bundesregierung abermals an dieses Nachholprogramm erinnert.

In Wirklichkeit aber ist es um dieses wirtschaftliche Nachholprogramm sehr still geworden. Die »Jauntalbahnen« wird nicht dampfen, sondern verdampfen, die Kärntner Südstraße bleibt nach wie vor ein Wunschtraum, die Staubwolken erheben sich auch weiterhin über die Straßen und Felder des Unterlandes und vernebeln nicht nur die Landschaft, sondern auch die Hirne.

Das wirtschaftliche Nachholprogramm aber bekommt einen politischen Nachfolger, ein politisches Nachholprogramm. »Der Sturm bricht los«, die Empörung des Volkes wird zur Überhitze »gesteigert«.

Die »Wut« des Volkes gilt momentan der zweisprachigen Schule. Im Jahre 1945 wurde nach den Grauen des zweiten Weltkrieges für die Gemeinden des Unterlandes die zweisprachige Schule geschaffen. Es war von allem Anfang an der Sinn und das Ziel dieser Schule, die Kinder beider das Unterland bewohnenden Volksteile zur gegenseitigen Duldsamkeit und Achtung zu erziehen. Dies ist natürlich nur zu erreichen, wenn für die Kinder beider Volksteile auch die Grundlage geschaffen wird, die diese gegenseitige Achtung begründet. Alle Kinder dieser Gemeinden hätten beide Landessprachen zu lernen. Diesen neuen Weg in der Erziehung der Jugend des Unterlandes priesen die Kärntner Zeitungen, die Lehrerkonferenzen waren voll des Lobes, die Arbeitsgemeinschaften der Lehrer im Unterland bemühten sich, die richtigen methodischen Wege zu erarbeiten, der Kärntner Landtag hatte sich in seiner Festsitzung am 28. Jänner 1947 feierlich zu diesem Wege bekannt.

Im weiteren Verlaufe sind wohl immer wieder Pläne aufgetaucht, um die zweisprachige Schule zu reformieren. Parteien waren daran beteiligt, Beamte schufen »Entwürfe« und die Kärntner Landesregierung hat am 10. Dezember 1953 der Kärntner Öffentlichkeit einen neuen Entwurf übergeben, der sich noch ernstlich mit der gesamten Problematik befaßte, wenn er auch die Streichung fast des halben zweisprachigen Territoriums vorsah. Dies war alles noch vor der Unterzeichnung des Staatsvertrages.

Die Tinte war an dem im Wiener Schloß Belvedere unterzeichneten Staatsvertrag noch nicht ganz trocken, als man bereits mit dem politischen Nachholprogramm für Kärnten einsetzte. Die Umrisse dieses Planes waren 1955 und 1956 nicht so klar ersichtlich, wie dies heute der Fall ist.

Die Generallinie dieses politischen Planes lautet heute unverblümt: »ALLES SLOWENISCHE MUSS IN KÄRNTEN AUSRADIERT WERDEN!«

Die Schreibweise der »Volkszeitung« und der »Kärntner Nachrichten« bestätigt dies im vollen Umfange. Am 5. September brachte nun auch die sozialistische Mehrheit der Kärntner Landesregierung einen neuen Vorschlag zur »Lösung« dieser Frage.

Der § 1 dieses Vorschlages besagt: »Der Lernerfolg darf nur nach den Leistungen des Kindes in seiner Muttersprache klassifiziert werden.«

Der § 2 lautet: »Der Unterricht in slowenischer Sprache ist ab der 4. Schul-

Dopolnilni načrt

Namesto gospodarske pomoči - politično zastrupljanje

Koroški časopisi so že mnogo pisali o dopolnilnem načrtu za Spodnjo Koroško. Na papirju je bilo predvidenih 300 milijonov šilingov. Nekaj gospod, ki je bil soudeležen pri ustvarjanju tega dopolnilnega načrta, je sicer že ob »rojstvu« tega načrta dejal: »Če dobi Koroška na ta račun 10 milijonov, mora biti zadovoljna.« Zvezno vladno so šele pred nekaj dnevi ponovno opomnili na ta dopolnilni načrt.

V resnici pa je postalo okrog tega gospodarskega dopolnilnega načrta zelo tiho. »Podjunska železnica« ne bo puhala, ampak bo izpuhtela, Koroška južna cesta bo slej ko prej ostala le privid, oblaki prahu se še nadalje dvigajo nad cestami in polji južnega dela dežele in ne zameglijo samo, pokrajine, temveč tudi možgane.

Politični dopolnilni načrt

Gospodarski dopolnilni načrt pa dobi političnega naslednika, politični dopolnilni načrt. »Vihar zdivja«, ogorčenje naroda se »stopnjuje« do skrajnosti.

»Jeza« naroda velja trenutno dvojezični šoli. V letu 1945 so po grozotah druge svetovne vojne ustvarili za občine Južne Koroške dvojezične šole. Od vsega početka je bil smisel in cilj te šole vzgojiti otroke obeh narodov, ki prebivata v spodnjem delu dežele, k medsebojni strpnosti in spoštovanju. To pa je seveda mogoče doseči le, če bo za otroke obeh narodov ustvarjena podlaga, ki to medsebojno spoštovanje omogoča. Vsi otroci teh občin bi se morali učiti obeh deželnih jezikov. To novo pot v vzgoji mladine spodnjega dela dežele so hvalili koroški časopisi, konference učiteljev so izražale samo pohvalo, delavne skupnosti učiteljev v spodnjem delu dežele so skušale izdelati pravilne metodične smernice, koroški deželni zbor se je na svoji slavnostni seji 28. januarja 1947 svečano priznal k tej poti.

Proti dvojezični šoli

V nadaljnjem poteku so res prihajali vedno novi načrti za reformacijo dvojezične šole. Soudeležene so bile stranke, uradniki so ustvarjali »osnutke« in koroška deželna vlada je 10. decembra 1953 izročila koroški javnosti nov osnutek, ki se je resno pečal

stufi nicht Pflichtgegenstand«.

(Bitte, lesen Sie nochmals den Wortlaut der beiden entscheidenden Paragraphen dieses neusten Vorschlages!)

Dies bedeutet in der Praxis die volle Liquidation der zweisprachigen Volksschule.

So sieht also in der überspannten Kärntner Atmosphäre die Achtung der zweiten Landessprache aus, die nach dem Wortlaut des Staatsvertrages im slowenischen und zweisprachigen Gebiet der deutschen Staatssprache gleichwertig sein mußte.

Unwillkürlich muß man sich bei dieser Sachlage der Dinge in Kärnten im Jahre 1941 erinnern. Auch damals bestand in den Köpfen der maßgebenden Landes- und Staatspolitiker die Überzeugung, es sei der Zeitpunkt gekommen, wo man alles Slowenische in Kärnten ausradiieren könne und müsse. Hitler und Kaibitsch haben diesen »großen Gedanken« geboren. Man gab diesem Gedanken auch sichtbaren Ausdruck an allen Plakatewänden, Zäunen und Haustüren: »Kärntner, sprich deutsch!« Das Slowenische wurde in der Kirche, in der Schule, in der Öffentlichkeit verboten, in der Familie kontrolliert. Dieser Plan des deutschen Führers Hitler und seines Kärntner Gehilfen Kaibitsch (= Kajbič) mißlang. Nun bemühen sich neue Kreise im Zeichen der »Demokratie« ein Nachholprogramm ganz im Sinne ihrer national-

s celotno problematiko, dasiravno je predvideval črtanje skoro polovico dvojezičnega ozemlja. To vse je bilo še pred podpisom državne pogodbe.

Takoj po podpisu državne pogodbe

Ni se še posušilo črnilo na državni pogodbi, ki so jo podpisali na Dunaju v dvorcu Belvedere, ko so že pričeli s političnim dopolnilnim načrtom za Koroško. Obrisi tega načrta leta 1955 in 1956 še niso bili tako jasni, kot so to danes.

Danes se glasi glavno geslo tega načrta: »Vse, kar je slovenskega, mora biti na Koroškem izbrisano!«

Način pisanja »Volkszeitung« in »Kärntner Nachrichten« potrjuje to v polnem obsegu. 5. sept. t. l. pa je tudi socialistična večina koroške deželne vlade prispevala nov predlog za »rešitev« tega vprašanja.

§ 1 tega predloga pravi: »Učni uspeh se sme ocenjevati le po zmožnostih otroka v njegovem materinskem jeziku.«

§ 2 pravi: »Pouk slovenščine od 4. razreda naprej ni več obvezen predmet.«

(Berite, prosim, še enkrat besedilo obeh odločilnih členov tega najnovejšega predloga!)

Popolna odstranitev dvojezične šole

V praksi pomeni to popolno likvidacijo dvojezične osnovne šole.

Tako torej izgleda v prenapetem koroškem vzdušju spoštovanje drugega deželne jezika, ki bi moral biti po besedilu državne pogodbe na slovenskem in dvojezičnem ozemlju enakovreden nemškemu državnemu jeziku.

Pojav usodne miselnosti

Nehote se moramo ob tem dejanskem stanju spomniti položaja na Koroškem v letu 1941. Tudi takrat je rojilo v glavah odločujočih deželnih in državnih politikov prepričanje, da je prišel trenutek, ko bi se dalo in moralo izbrisati na Koroškem vse, kar je slovenskega. Hitler in Kaibitsch sta porodila to »veliko misel«. Viden izraz tega mišljenja je bil na lepakih, ograjah in hišnih vratih: »Korošec, govori nemško!« Slovenščino so prepovedali v cerkvi, v šoli, v javnosti in jo nadzorovali v družini. Ta načrt nemškega vodje Hitlerja in njegove-

ideologischen Vorgänger zu realisieren.

Alle diese Bestrebungen stehen im krasesten Gegensatz mit der gesamten österreichischen Rechtspraxis. Jedes Gesetz, das vom Parlament oder von einem der Landtage beschlossen wird, besagt ausdrücklich, daß alle vorhergehenden Bestimmungen, die diesem Gesetz widersprechen, durch das neue Gesetz aufgehoben werden.

Der Staatsvertrag vom 15. 5. 1955 spricht im Art. 7 § 2 vom Rechte der Slowenen auf einen Unterricht in der Muttersprache und besagt im zweiten Absatz, daß die Slowenen Anspruch auf eine entsprechende Anzahl eigener Mittelschulen haben.

Zur Zeit der Abfassung des Textes des Staatsvertrages war die zweisprachige Schule existent und somit in der Fassung des Wortlautes berücksichtigt und daher perpetuiert worden. Die Mittelschule existierte 1955 noch nicht und wurde daher zu einem späteren Zeitpunkt (i. J. 1957) geschaffen.

Die gesamte parteipolitische und nationalpolitische Verhetzung der letzten Monate ist in Kärnten eine ausgesprochene Hetze gegen die bestehenden Gesetze und Verfassungsbestimmungen und daher erschüttert sie auch die Festen des Staates. Was tun nun die Landes- und Staatsbehörden gegen die Verletzungen der geltenden gesetzlichen Bestimmun-

gen? Nichts! Man muß sich dabei wohl fragen, welche Auswirkungen diese Verhetzung auf die Kinder haben wird, wie dann der Pädagoge in der Schule mit diesen Kindern fertig werden soll, deren Eltern über »höhere Weisung« selbst die gesetzlichen Bestimmungen verletzen.

Durch das Schweigen und Nichthandeln bekunden die Landes- und Staatsbehörden ihre Zustimmung zum Nachholprogramm aus der Zeit des tausendjährigen Reiches.

Wir Slowenen aber wollen weder an der Südgrenze Österreichs noch an seiner Nordgrenze chinesische Mauern errichten, die in der Zeit der Atombombe völlig sinnlos sind. Wir wollen Verständigung nach Süden und nach Norden, nach Westen und nach Osten, wir wollen in Frieden leben und unseren Kindern alle Wege in die Zukunft ebnen. Wir Slowenen kennen keinen Herrenmenschen und keine Sprache dieses Herrenmenschen Nietzsches, der über Europa und die gesamte Menschheit soviel Unheil gebracht hat. Wir Slowenen wollen die Verständigung der beiden Volksteile im Lande, wir wollen Frieden und Verständigung über die Landesgrenzen hinaus, wir wollen eine freie Bahn in das »Ver-einte Europa«!

Wir Slowenen aber wollen weder an der Südgrenze Österreichs noch an seiner Nordgrenze chinesische Mauern errichten, die in der Zeit der Atombombe völlig sinnlos sind. Wir wollen Verständigung nach Süden und nach Norden, nach Westen und nach Osten, wir wollen in Frieden leben und unseren Kindern alle Wege in die Zukunft ebnen. Wir Slowenen kennen keinen Herrenmenschen und keine Sprache dieses Herrenmenschen Nietzsches, der über Europa und die gesamte Menschheit soviel Unheil gebracht hat. Wir Slowenen wollen die Verständigung der beiden Volksteile im Lande, wir wollen Frieden und Verständigung über die Landesgrenzen hinaus, wir wollen eine freie Bahn in das »Ver-einte Europa«!

Takrat, ko so sestavljali besedilo državne pogodbe, je dvojezična šola obstajala in so jo v besedilu upoštevali in jo zato tudi perpetuirali. Srednja šola leta 1955 še ni obstajala in so jo zaradi tega ustanovili kasneje, leta 1957.

Celotno strankarskopolično in narodnopolitično ščuvanje zadnjih mesecev je na Koroškem izrazita gonja proti ustavnim določilom in spriču tega izpodkopava tudi stebre države. Kaj pa store deželne in državne oblasti glede kršitev veljavnih zakonskih določil? Nič!

Kakšne bodo posledice?

Ob tem se je treba res vprašati, kakšne posledice bo zapustila ta gonja na otrocih, kako bo potem mogel shajati pedagog v šoli s temi otroki, katerih starši sami kršijo zakonita določila po »višjih navodilih«.

S tem, da molčijo in ničesar ne storijo, izražajo državne in deželne oblasti, da se strinjajo z dopolnilnim načrtom iz dobe tisočletnega rajha.

In kaj hočemo mi Slovenci?

Slovenci pa nočemo postaviti kitajskih zidov niti na južni, niti na severni meji Avstrije, ki so v dobi atomske bombe popolnoma nesmiselni. Hočemo sporazumevanje na jug in na sever, na zapad in na vzhod, živeti hočemo v miru in izravnati svojim otrokom vse poti v bodočnost. Slovenci ne poznamo Nietzschejevega nadčloveka in njegovega jezika, ki je prinesel nad Evropo in vse človeštvo toliko gorja. Slovenci hočemo spravo med obema narodoma v deželi, hočemo mir in sporazumevanje preko deželnih meja, hočemo svobodno pot v »Združeno Evropo«.

gen? Nichts! Man muß sich dabei wohl fragen, welche Auswirkungen diese Verhetzung auf die Kinder haben wird, wie dann der Pädagoge in der Schule mit diesen Kindern fertig werden soll, deren Eltern über »höhere Weisung« selbst die gesetzlichen Bestimmungen verletzen.

Durch das Schweigen und Nichthandeln bekunden die Landes- und Staatsbehörden ihre Zustimmung zum Nachholprogramm aus der Zeit des tausendjährigen Reiches.

Wir Slowenen aber wollen weder an der Südgrenze Österreichs noch an seiner Nordgrenze chinesische Mauern errichten, die in der Zeit der Atombombe völlig sinnlos sind. Wir wollen Verständigung nach Süden und nach Norden, nach Westen und nach Osten, wir wollen in Frieden leben und unseren Kindern alle Wege in die Zukunft ebnen. Wir Slowenen kennen keinen Herrenmenschen und keine Sprache dieses Herrenmenschen Nietzsches, der über Europa und die gesamte Menschheit soviel Unheil gebracht hat. Wir Slowenen wollen die Verständigung der beiden Volksteile im Lande, wir wollen Frieden und Verständigung über die Landesgrenzen hinaus, wir wollen eine freie Bahn in das »Ver-einte Europa«!

Zborovanje rojakov 21. 9. v Št. Jakobu v Rožu! (Vabilo na strani 8)

Politični teden

Po svetu . . .

Končno moremo zabeležiti z občutkom gotove sproščenosti, da je spoznanje nevarnosti atomskih poizkusov, ki je polagoma prodiralo v javno mnenje vseh držav, končno prisililo tudi državnike, da prično upoštevati javno mnenje; kajti za posledice, ki jih povzroči atomski pepel, katerega raznese veter po vsej zemlji neglede na meje in narodnost, so navsezadnje pred svetom odgovorne predvsem tiste države, ki delajo poizkuse z atomskimi bombami. Glavne države, ki take poizkuse izvajajo: Združene države ameriške, Velika Britanija in Sovjetska zveza so se sedaj odločile, da prično 31. oktobra razgovore o začasni prekinitvi poizkusov z jedrskim orožjem. Vsekakor pomeni ta sklep upov polno znamenje in je svetel žarek upanja, da bo slednjič le zmagal razum in da bodo ubrale odločujoče države pot, ki si jo želi vse človeštvo: pot miru in sprave.

V Franciji, kjer so si dolgo belili glave z vprašanjem, ali naj sprejmejo de Gaullov predlog za spremembo francoske ustave ali ne in je bilo veliko nasprotnih mnenj tudi v strankah samih, so slednjič le prišli do zaključka, da bo najbolje sprejeti de Gaullov predlog, ker zna sicer priti do popolnega poloma. V Lionu je preteklo soboto sklenil svet radikalne stranke s 716 proti 543 glasovom, da bodo radikali glasovali pri ljudskem glasovanju v nedeljo 28. septembra za de Gaullov predlog. Do istega spoznanja, so prišli tudi radikalni socialisti in pa socialisti. Potemtakem ni več dvoma, da bo de Gaulle 28. septembra dobil najmanj 70 odstotkov glasov za svoj predlog.

Medtem pa je imel de Gaulle na obisku nemškega zveznega kanclerja dr. Adenauerja in z njim razpravljati o vprašanjih, ki se nanašajo na obe državi. Dotaknila pa sta se prav gotovo tudi drugih svetovnopoličnih problemov. Vsekakor je iz njunih izjav razvidno, da sta oba trdno prepričana, da morajo Francozi in Nemci pozabiti na preteklost in odslej skupno krojiti svojo usodo v velikem svetu. Vsa čast možem, ki se znajo znebiti senc preteklosti in si upajo neglede na zakrknjene in zatelebane ozkosrčne, ki niso zmogni napraviti koraka iz blata narodne mržnje, stopiti na novo svetlejšo pot, ki more privedi narode do srečnejše, jasnejše bodočnosti in mirnejšega uživanja dobrot, ki jim jih omogočajo znanstveniki s svojim nesebičnim delom.

V Ameriki, v zvezni državi Arkansas, pa imajo opravka z zaslepljenim sovražnikom črncev. Tudi tam razburja duhove šolsko vprašanje. Gre za to, ali naj otroci črncev obiskujejo iste razrede z otroki belcev. Vrhovno sodišče v Washingtonu je 11. septembra odločilo, da je vsako razločevanje med belimi in drugopolnimi otroki nezakonito in da velja to tudi za šole v Little Rocku. Kdor pozna Amerikance, ve, da so bolj zainteresirani na razsodbi Vrhovnega sodišča kot pa na formoškem vprašanju. Odločitev tega sodišča pomeni namreč mejnik v ameriški zgodovini, kajti njegova odločitev presega okvir malega, toda simboličnega rasnega spora v Little Rocku. Vrhovno sodišče je sedaj točno postavilo pravilo, da je treba prenehati z razločevanjem plemen na vsem ozemlju Združenih držav. Ker je Vrhovno sodišče obenem čuvvar ustave in kasacijsko sodišče, ki more sodbe razveljaviti, ima njegova odločitev razen pravnega tudi še političen in socialen pomen. Kakšen razvoj bo to vprašanje v Little Rocku imelo, še ni mogoče reči, vsekakor pa je najbolj nevarno v tem razvoju to, da se predstojnik neke zvezne države, verjetno gnan od osebne častihlepčnosti, zoperstavlja odločitvi najvišje sodne oblasti in tako izpodkopa načela ameriške ustave, ki so bila doslej nedotakljiva. Verjetno pa bodo v Ameriki prej znali napraviti konec takemu brezumnemu početju kot nekje drugje — tudi v svobodnem svetu. Tudi demokracija mora včasih pokazati roge in prisiliti večino, da da manjšini tisto, kar ji po izjavi o pravicah človeka pripada. Kam bomo pa prišli, če se bo vedno samo večina lahko lastila vse pravice in se pri tem hinavsko opravičevala, da jo manjšina ogroža in jo „posiljuje“! Normalno je tako, da dá tisti, ki ima vse, nekaj od sebe — nenormalno pa je, če hočeš vzeti še nekaj tam, kje že itak nič ni.

Da pa ne bomo zaključili s črnogledimi mislimi, se spomnimo še tega, da so v soboto končali mednarodno konferenco za uporabo atomske energije v miroljubne namene v prijateljskem vzdušju. O tej konferenci je mogoče reči, da je opravičila upanje, da bo javnost izvedela za mnoge znanstvene podatke s področja industrijske uporabe atomske energije, ki so jih doslej držali v tajnosti. Atomski strokovnjaki 69-tih držav so si med seboj izmenjali izsledke in ugotovili, da bo treba še naprej sodelovati med seboj v dobro vsemu človeštvu. In tako naj bi bilo!

. . . in pri nas v Avstriji

Valj gonje proti Slovincem narašča

Neverjetno nesramno skušajo pri nas nepoboljšljivi hujšaki zanetiti ogenj nacionalne nestrpnosti. Zdi se včasih človeku, da se učijo pri nestrpnih v Little Rocku ali v Južni Afriki. Vse to pa se dogaja kljub temu, da vsak trezno misleči človek ve, da mržnja ne dovede do srečnejših razmer, nasprotno — kot to zgodovina vedno potrdi, udari usoda — ali po naše božja šiba — nestrpnosti in zatiralce pošteno po glavi.

Ko človek prebereš številke lista „Landsmannschaft“, se naravnost zgroziš, kake grozotne laži in potvorbe so tam napisane proti nam zavednim Slovincem, kot bi bili kuga tu v deželi, ki nima pravice do slovenske besede v šoli, v cerkvi ali v javnosti in katero je treba hitro iztrebiti. Minuli teden pa se je izkazala v tem pravcu prav posebno tudi „Volkszeitung“, glasilo takozvane „kriščanske“ OeVP. Vsak zaveden, pošten Slovenec se je moral ob takim pisanju zgroziti in zakleti, da se bo znal takih hujšakov, ki pač pridejo ob času volitev radi tudi v „ovčjem kožuhu“, varovati.

Spričo takega prepoveda hujškanja proti Slovincem, kot ga poznamo iz Hitlerjeve dobe, se že ne čudimo več, da se v Avstriji vedno bolj javno zbirajo

Rablji proslulega Hitlerjevega režima

Tako smo brali, da so se nedavno v okviru „Kameradschaftstreffen“ zbrali v Solnogradu (Salzburgu) nekdanji SS-ovci. Javno so tam celo blatili vse tiste, ki so „obrnili Hitlerju hrbet in izdali svojo nemško zvestobo“. Ne dosti tega, pri zborovanju in ob

XIII. redno zasedanje Organizacije združenih narodov

16. septembra se je začelo XIII. redno zasedanje Organizacije združenih narodov, na katerem bodo razen poglavitnih vprašanj Srednjega vzhoda in razorožitve razpravljali tudi o nekaterih drugih pomembnejših političnih zadevah. Dnevni red zasedanja obsega 72 točk.

O nepričakovano zaostrenem položaju v Formoški ožini bodo verjetno razpravljali v generalni razpravi z raznih stališč. Dalj kot prejšnja leta bo gotovo tudi trajala razprava o indijski zahtevi, naj na dnevni red skupščine postavijo vprašanje kitajskega zastopstva v Organizaciji združenih narodov.

Nejasni so izgledi za razpravo o dveh drugih vprašanjih, ki se že leta pojavljata na dnevnem redu Generalne skupščine. Alžirski problem ima za sabo že štiriletno zgodovino. Generalna skupščina je že dvakrat priporočila, naj kolonialno vojno odstranijo s pogajanjem. Po najnovejših poročilih se Francija ne bo udeležila razprave o alžirskem vprašanju. Lanskih priporočil Generalne skupščine za rešitev tega problema v skladu s cilji in načeli ustanovne listine Organizacije združenih narodov doslej niso upoštevali.

Drugi problem, ki se že več let vleče v Generalni skupščini, pa je ciprsko vprašanje. Pred štirimi leti so to vprašanje sprožili, a razpravljali so o njem doslej samo dvakrat v Generalni skupščini. Leta 1956 so sprejeli priporočilo, naj bi s pogajanjem našli miroljubno demokratično in pravično rešitev v skladu z načeli Združenih narodov. Za rešitev tega vprašanja doslej ni bogve kako ugodnih izgledov.

Stari vprašanja sta tudi češkoslovaški predlog, da bi skupščina razpravljala o ukrepih za ureditve in pospeševanje miroljubnega sožitja med državami, ter avstralska zahteva po razpravi o poročilu posebnega odbora za Madžarsko ob smrtnih

vsem takim govorjenju je bil navzoč kot zastopnik avstrijskega vojnega ministrstva neki višji častnik. Za 15. in 16. november pa je napovedan „Europakongress“ vseh nekdanjih kvizlinških SS-ovskih enot iz Španije, Francije, Belgije, Holandije, Norveške ter SS-ovskih enot Nemčije in Avstrije. O kakšni „Evropi“ bo tam govora, nam ni treba dvomiti, če se spomnimo nazaj, kakšno so ti rabljili Hitlerja za časa vojne v praksi gradili: na krvi in solzah nenemških evropskih narodov! Višek naše avstrijske, uradne nesramnosti pa je, da so ta „Kongress“ najavili v oficialnem listu „Reisenachrichten aus Oesterreich“ kot oficialni mednarodni kongres, kot bi to bilo nekaj posebno častnega.

Civilna zaščita

Da bi se nam nevtralnimi Avstrijcem ja nič ne zgodilo hudega, se vršijo v vojnem in notranjem ministrstvu na Dunaju, — kot smo omenili že zadnjič, — pogajanja in priprave za „civilno zaščito“ (Zivilschutz, nekaj podobnega kot svoječasni „Luftschutz“). Končno odpotuje sedaj delegacija v Zapadno Nemčijo, da tam študira tozadevne priprave. Zanimivo, da Nemčija v vojaškem pogledu že zopet prednjači in se mi hodimo tja učiti! Nemčija seveda ni nevtralna, mi pa, — samo kako se bo to strinjalo, kajti našo nevtralnost ščitijo po državnih pogodbah ne le Amerikanci, marveč tudi — Sovjeti.

Ker smo, vsaj tako je zapisano črno na belo, nevtralni, moramo biti na vse strani prijazni. Zato je državni predsednik dr. Schärff tudi z zelo vljudno zahvalo sprejel v minulem tednu

povabilo maršala Vorošilova,

prezidenta Sovjetske zveze, za obisk Rusije. Ker pa dr. Schärff osebno ni noben prijatelj Vzhoda, kot trdijo, se mu je pri tej prijazni zahvali poznalo, da mu je bilo nerodno. Rekel je zato tudi, da se bo pač treba „še pogajati“ zaradi časa in načina obiska, kar pomeni, da se bo obisk še zavlekel.

Gospodarsko

kot smo že pisali, se nakazujejo težave, ker država ne more več v tej meri vzdrževati svojih velikih investicij, ker pač v primeri s prejšnjimi leti vojaščina in njena oborožitev preveč stane. Finančni minister si zato pomaga s posojili. Že v prvem polletju 1958 je država izdala notranje posojilo v višini 600 milijonov šilingov, zdaj pa za drugo polovico leta še 500 milijonov šilingov. S tem denarjem bodo plačali investicije za elektrifikacijo, za železnice, za pošto itd. Tako se je pri nas nabralo že kar lepo število notranjih posojil. O podrobnostih tega posojila pa pišemo itak na drugem mestu v našem listu.

Motorizacija

pri nas neverjetno narašča. Samo v zadnjem polletju so Avstrijci kupili 32.500 novih osebnih avtomobilov. Promet postaja vedno večji, seveda pa tudi dohodki pri davku, ki je na bencin, naraščajo. Samo se ljudje vprašujejo, zakaj ne izdajo ves ta denar za ceste? Nasprotno namreč napovedujejo, da za novo leto nimajo predvidenih več sredstev za ceste kot v minulih letih. Malo čudna stvar, ko gre bencina vedno več, s čimer je dohodek davka večji; a za ceste pa denarja ni več kot minula leta.

Ali je to začetek likvidacije slovenskega pouka na celovškem učiteljsku?

Ko je bilo s šolsko odredbo 3. oktobra 1945 na Koroškem ustanovljenih 107 dvojezičnih šol, se je pokazala potreba po zadostnem številu slovenščine večjih učnih moči. Zato se je začela na celovškem učiteljsku precejšnja važnost posvečati pouku slovenščine in izobrazbi učiteljskega naraščaja za dvojezične šole. Po navodilu deželne šolskega sveta je sprejemalo ravnateljstvo učiteljskega vsako leto 20% učencev in učenk z osnovnim znanjem slovenščine po uspešnem sprejemnem izpitu v prvi letnik. Tako je prišlo povprečno za sprejem v prvi letnik vpoštev 14 učencev in učenk. Naenkrat so se začeli nemški nacionalci

zaganjati proti dvajsetprocentnemu ključu. Niso mogli razumeti, da se mora pač gotovo število učencev, ki obvaladajo slovenščino, sprejeti zato na učiteljsku, ker še ni dovolj učiteljev za dvojezične šole. Z raznimi protesti so nestrpnosti dosegli, da je izdalo ministrstvo za prosveto pred dvema leti navodilo, da se morajo na celovškem učiteljsku sprejemati vsi učenci pod enimi in istimi pogoji, ker so pač vsi državljanji pred zakonom enaki. Na ta način se je moglo pri sprejemnih izpiti v zadnjih dveh letih pripetiti, da precej slovenskih učencev in učenk kljub temu, da so položili izpit v vseh predmetih pozitivno, ni bilo sprejetih na učiteljsku. Ko so njihovi starši vprašali, zakaj to, pa se jim je odgovorilo, da pač pri izpiti niso bili med 40 najboljšimi. Od teh staršev smo potem zvedeli, da se slovenščina za sprejem na učiteljsku sploh ne upošteva več in, če bi imel učenec tudi prav dober red pri izpitu. *Ne upošteva se torej slovenščina, ki je materni jezik marsikaterega učenca in hkrati drugi deželni jezik.* Od kandidatov celovškega učiteljskega pa smo zvedeli, da obiskuje, odkar velja novo navodilo prosvetnega ministrstva, vedno manj študentov slovenščino. V drugem letniku so trije učenci, v prvem pa sedita sploh samo dva dijaka. Koliko bo od teh doseglo maturo in če bo šolska oblast pri takem številu pustila še poučevati slovenščino v posameznih letnikih, pa je veliko vprašanje. To se pravi, da se nahajamo tik pred likvidacijo slovenskega pouka na celovškem učiteljsku, to pa strogo po „formalno-demokratičnih“ načelih. *Torej nam nočejo vzeti le dvojezični šol, ampak tudi slovenščine zmognih učiteljev.*

Pa ne smete misliti, da je premalo prijav iz dvojezičnega ozemlja. Saj jih je pri zadnjem sprejemnem izpitu napravilo izpit iz slovenščine in tudi v drugih predmetih 18 učencev in učenk pozitivno. Po dvajsetprocentnem ključu bi morali biti vsi sprejeti na učiteljsku, a glej, vzeli so jih le 9. Od teh pa se je zahtevalo, da morajo prinesiti od staršev potrdilo, da bodo obiskovali namesto angleščine slovenščino. Javila pa sta se *cela dva učenca*. Povsod torej „Elternrecht“, kadar je treba izpodrinuti slovenščino.

Ne čudimo se, da se ob tako močni gonji proti slovenščini, kot jo doživljamo, starši ne upajo več dati podpisa za obisk slovenščine.

Narodni svet koroških Slovencev se je bavil v zadnjih dneh tudi o novem položaju na učiteljsku ter je sklenil primerne ukrepe: *Zahtevamo dvojezične paralelne razrede na celovškem učiteljsku, da se spet zagotovi naraščaj učiteljev dvojezičnih šol!*

Vsi ljudje so

▶ NA TRIDESET MILIJONOV ATOMOV
▶ EN RADIOAKTIVNI

RADIOAKTIVNI

Nenehoma, noč in dan in ne glede na letni čas, bombardirajo Zemljo višinski kozmični žarki, katerih vira znanstveniki še zmeraj niso pojasnili. Kot drobne dežne kapljice padajo lahka atomska jedra z velikansko silo iz vesoljstva in, če na svoji najbrž milijone let trajajoči poti skozi neskončno praznino vesoljstva zadenejo na ozračje našega planeta, sprožijo cele slapove atomskih razdejanj in preobrazb.

180.000 žarkov v minuti

Vsako sekundo preobrazí kozmično žarčenje nad vsakim kvadratnim metrom zemeljske površine povprečno 24.000 dušikovih atomov zraka in prav toliko ogljikovih atomov z atomsko težo 14 (C 14). Ta ogljik C 14 je radioaktiven, izloča nevidne žarke in takoj spet spreminja v dušik. Ta proces je zelo počasen. Če imamo zdaj deset tisoč atomov C 14, jih bo čez 5568 let še zmeraj 5000, čez nadaljnjih 5568 let še 2500 in spet čez 5568 let še zmeraj 1250 itd. V tem časovnem obdobju namreč razpade zmeraj polovica začetnega števila atomov. V gramu C 14 pa je nad 40.000 trilijonov atomov in tako se v 5568 letih spremeni 20.000 trilijonov atomov. Preračunano na sekundo, pomeni to v začetku 168 milijard atomskih preobrazb in ob vsaki se izloči en žarek.

Znanstveniki so ugotovili, da je v vsakem gramu ogljika živega bitja 1,5 bilijontinke grama radioaktivnega ogljika C 14. V človeškem telesu je ogljika približno 18%. V 65 kg težkem človeku ga je torej kakih 12

kg in v tem ogljiku je 18 milijardink C 14 ali kakih 770 bilijonov atomov. Od teh razpade v minuti 180.000. V eni minuti izloči torej radioaktivni ogljik v 65 kg težkem človeku 180.000 žarkov. Ti žarki pa ne zapuste telesa, ker sežejo samo 0,3 mm daleč.

Največ jih izžareva mlad moški

Znanstveniki so ugotovili, da je v moškem telesu več kalija kakor v ženskem in da s starostjo količina pojema. V moških med 10. in 50. letom je od 0,19 do 0,21% kalija. Naravni kalij je sestavljen iz treh različno težkih izotopov: K 39, K 40 in K 41. V zemeljski skorji pa je 2,6% kalija. V moških med 64. in 84. letom je samo še 0,16% kalija. V ženskah pa pade količina kalija od 0,16 v 10- in 13-letnih deklicah na 0,13 od 66 do 86 let starih ženah. Kalij se namreč nabira v človeškem telesu v glavnem v mišicah. V vsaki minuti razpade 230.000 atomov kalija.

Radij je produkt razpadanja urana in nekaj te surovine je v vseh vrstah rudnin.

V kilogramu prsti je približno milijardinka radija. Iz zemlje pride v vodo in hrano. Nekaj radija ostane v človeškem telesu in sicer v glavnem v kosteh. V Ameriki so analizirali pepel sežganih trupel in ugotovili, da je v odraslem človeku od 38 do 340 bilijontink grama radija, v pepelu novorojenčka pa samo pol bilijontinke grama. To pomeni, da je v telesu novorojenčka približno 1,5 milijard radioatomov, v telesu odraslega človeka pa od 100 milijard do bilijona. V novorojenčku razpade v vsaki minuti en radioatom, v odraslem človeku pa od 100 do 1000.

V enem dnevu razpade 600 milijonov atomov

V 65 kg težkem človeku razpade v minuti kakih 400.000 atomov in človeško telo pri tem izloča žarke. V enem dnevu razpade torej v človeškem telesu 600 bilijonov atomov. To pa ni tako mnogo, v primerjavi s skupnim številom atomov v človeškem telesu, ki znaša kakih 6 kvadrilijard (kvadrilijarda ima 27 ničel) ali 10-trilijonkrat več. Od 10 trilijonov atomov (trilijon ima 18 ničel) razpade torej na dan samo eden. In skupno število radioaktivnih atomov je tudi razmeroma majhno. Šele na 30 milijonov atomov pride en radioaktivni. Za primerjavo naj omenimo, da odmrije v človeškem telesu vsak dan kakih 200 milijard krvnih telesc.

Kádi počasi!

Kadilci so večkrat mnenja, da so cigarete ali cigare svetlejšje barve lažje kakor temnejše, da tobak temnejše barve vsebuje več nikotina od svetlejšega tobaka. Dokazano pa je bilo, da ni množina nikotina v nikaki zvezi z barvo tobačnih listov. Večkrat je tobačno listje svetlejšje barve bolj bogato z nikotinom kakor listje temnejše barve.

Pri tobaku, cigareti ali cigari je velike važnosti tudi aroma, ki je vse nekaj drugega kakor nikotin. Arome ni mogoče kemično meriti ne pri tobaku, kakor tudi ne n. pr. pri vinu. Ugotovljeno je bilo, da je okus tobaka odvisen od količine nikotina. Če vzameš tobaku nikotina do 0,1%, postane tobak neužit. Radi odstranitve nikotina trpi tudi aroma.

Vsakega pametnega kadilca zanima vprašanje, kako naj se obvaruje škode, ki jo povzroča nikotin. V tej zvezi je važna ugotovitev, da pri kajenju samo del nikotina preide v dim. Če bi použili samo eno krepko cigareto, nam ta lahko paralizira pljuča in povzroči hude posledice; kajenje cigare pa zdaleč ne škoduje tako. Kakor rečeno, ves nikotin ne preide pri kajenju v dim, en del pa se uniči pri izgorvanju. Preiskava je dognala, da približno ena četrtnina nikotina prihaja v usta, medtem ko ostali nikotin odhaja v zrak z zgorevanjem tobaka. Pri cigaretah je količina nikotina, ki prihaja v usta, precej manjša (okoli 20%) kakor pri cigarah (30%).

Za kadilca je velike važnosti ugotovitev, da vsebujejo prvi potegljaji pri cigareti razmeroma manj nikotina in da se nabira nikotina vedno več, čim bolj se cigareta krajša. Zadnja šestinka cigare vsebuje več nikotina kakor vseh prvih pet! V zadnjem ostanku cigarete ali cigare se nabira nikotin, ki se je sprostil pri zgorevanju. Ugotovljeno je tudi bilo, da so količine nikotina, ki se nabira v ustih, mnogo večje, če kadiš hitreje. To se pravi, da se s počasnim kajenjem bolj obvaruješ vsrkavanja škodljivega strupa. Če cigareta ali cigara počasi gorita, se nabira v ustih manjša količina nikotina.

Po vsem tem je jasno, da ne igra pri kajenju odločilne vloge samo vrsta tobaka, ampak, da je velike važnosti način kajenja. Kdor se torej hoče obvarovati škode, ki jo povzroča nikotin, naj kadi počasi in nikdar ne do zadnjega konca.

60 Odstotkov Poljskih študentov veruje

Pred kratkim je poljsko ministrstvo za pouk izvedlo med poljskimi študenti povpraševanje, ki je pokazalo, da se prišteva 60 odstotkov poljskih študentov med verne kristjane.

DARUJ - POMAGAJ - ZDRAVI!
Pomagaj tudi Ti Rdečemu križu, da bo lahko pomagal drugim!

Sargasovo morje

Po njegovi sredini še ni vozila ladja

Če gledamo Sargasovo morje z ladje, se nam zdi, da imamo pod seboj neskončno temnorumeno gladino. Potniku se zdi, da je morska gladina suha zemlja.

Sargasovo morje leži v Atlantskem oceanu med 23. in 37. stopinjo severne zemljepisne širine ter med 35. in 60. stopinjo zahodne dolžine. Meri tri milijone kvadratnih kilometrov. Ves ta morski prostor je pokrit z algami, večinoma z algami temnorumene barve sargazzo.

Ko so še vozile jadnice po morjih, je bilo Sargasovo morje za plovbo zelo nevarno. Krištof Kolomb se je komaj rešil iz goste mreže alg. Če je vihar potisnil jadnico v Sargasovo morje, so jo alge hitro obkolile in odpor je malone onemogočil plovbo. Niti najmočnejši veter, uprt v razvita jadra, ni mogel jadnice rešiti iz objema alg. V pričakovanju čedalje močnejšega vetra so posadke mnogih obkoljenih jadnic izčrpale zaloge hrane. Začela se je lakota in mornarji so od nje in žeje umirali. Sosedne ladje se ji niso upale približati, ker bi tudi same obtičale v algah.

Zdaj Sargasovo morje ni več nevarno za plovbo, vendar pa še nobena ladja ni prevozila tega morja po sredini.

TUDI KAJ TAKEGA JE MOGOČE

Neka nova zavarovalnica v Angliji nudi lastnikom oziroma šoferjem motornih vozil gotove ugodnosti, če prisiježejo na biblijo, da med vožnjo ne bodo užili niti kaplje alkohola.

Osem mladih nemških delavcev je odpotovalo v Etiopijo, da prostovoljno pomagajo francoskemu zdravniku Feronu pri njegovem življenjskem delu — zatiranju gobavosti v Afriki. Fantje hočejo pomagati pri gradnji doma za gobavce.

PAGON - Živa bitja, ki prežive zimo zmrzjena v ledu

Nekatera živa bitja prežive zimo zmrzjena v ledu. Vse življenjske funkcije njihovega organizma se zelo skrčijo. Ta kolonija živih bitij, v kateri so zastopane vse vrste vodnih bitij od višjih vodnih rastlin do pražival, se imenuje *pagon*. S prvimi sončnimi žarki, ko se začne led topiti, se jame pagon dramiti. Pagonska bitja lahko žive v ledu zato, ker jih pozimi greje. Sneg nad ledom in voda pod njimi varujeta namreč pagon velikih sprememb v temperaturi. Pagonska bitja sicer lahko prezimujejo zmrzjena v ledu, vendar pa zelo nizke temperature ne vzdrže.

70 TON TEZEK KRISTAL

V Kazakstanu v Sovjetski zvezi so našli geologi kremenčev kristal, tako imenovana piezokvarca, ki je visok kot dvonadstropna hiša in tehta 70 ton. To je največji kristal te vrste na svetu. Pred leti so v Braziliji našli tak kristal, ki je tehtal 40 ton. Kremenčeve kristale te vrste uporabljajo v industriji elektroakustičnih instrumentov.

Vid in jim je grozilo, da bi bili zajeti vsi. Tako so imeli Francozi vhod v Celovec popolnoma prost. Pri Beljaških vratih jih je že čakalo odposlanstvo-deželnih stanov in meščanstva. V njegovem imenu je prošil prof. Lenz, po rodu Luksemburčan, poveljnika francoskih prednjih čet, generala Guyeux-a, za prizanesljivost, kar mu je general tudi obljubil. Tako so na večer Francozi (skupno 18.000 mož), vodeči s seboj tudi avstrijske ujetnike, med trobentanjem vkorakali na celovški Novi trg in takoj zastražili glavne točke v mestu.

Že ob 8. uri zvečer je došel v Celovec tudi prvi Bonapartejev podpoveljnik, general Massena. Nastanil se je v škofijiški palači in tu še sam sprejel stanovske in meščanske odposlance, katerim je v osornih besedah natanil svoje zahteve. Ob 1. uri ponoči so raznesli po vseh hišah ukaz, da morajo pripraviti do 6. ure zjutraj pred duhovnišnico (ta je služila začasno skladišče) 36.000 hlebkov kruha, vino, meso, zabelo in vse druge potrebščine, razen tega pa še 86.000 gld v gotovini za Masseno. Seveda so se preplašeni Celovčani požurili, da so ukaz tudi izvršili, razen denarne zahteve. Razen tega je Massena še tisti večer svojim vojakom dovolil, da so oplenili stanovanja pobeglih francoskih emigrantov. Precej teh se je bilo namreč že v prvih letih revolucije zateklo tudi na Koroško in v Celovec. Med njimi je bilo tudi več duhovnikov. Dva izmed njih (Tirion in d'Oswald) je vzel pod svojo streho škof Salm, tretji (Frenot) je bil pozneje župnik v Šmohorju, četrti (Rigolot) je bil pridigar v cerkvi sv. Ilije v Celovcu, nekateri drugi pa še po raznih drugih nemških župnijah. O stanovanjih vseh emigrantov so bili Francozi po svojih ogleduhih že precej natančno poučeni.

(Dalje prihodnjiti)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

206

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

Dva dni po opisani katastrofi v Kanalski dolini je prišlo od severa sicer nekaj okrepite v Beljak, toda na kak resen boj ni bilo mogoče niti misliti več. Nadvojvoda Karel je v Beljaku zato odredil, naj se navedene okrepite vrnejo čez Gornjo Koroško in skušajo dospeti v dolino Aniče, še na poti nahajajoči se oddelki s Tirolske naj pa krenejo proti Innsbrucku, a sam je hitel proti Celovcu, kjer je mogel do 28. III. zbrati komaj dobrih 13.000 demoraliziranih mož. Ker so mu bili Francozi že tik za petami, je krenil nadvojvoda še istega dne dalje čez Gospo Sveto proti št. Vidu in pustil med Krivo vrbo in Celovcem le večjo zaščitnico (5000 mož) pod poveljstvom gener. Mercandie-a. Toda tudi francoske čete so se napotile že dne 31. III. za Avstrijci, zato je moral nadvojvoda nemudoma zapustiti še št. Vid in odhiteti čez Grobniško polje (1. IV.) ter Breže v Neumarkt (na Zgorjem Štajerskem). Ko so se Bonapartejeve čete bližale Brežam, je prošil nadvojvoda za kratko premirje, ki ga je pa francoski vrhovni poveljnik odklonil, ker je želel popolnoma uničiti bedno Karlovo vojsko. Že dne 2. IV. je prišlo pri kopališču Einöd in nato še pri Neumarktu do manjših bojov z zadnjimi stražami bežečih Avstrijcev, ki so hoteli še dalje v dolino Mure in po njej proti Judenburgu, a Massenove prednje straže so jih gonile le do Semmeringa.

Francozi so torej zadnji teden meseca marca izsilili prehod skozi Kanalsko dolino in pognali Avstrijce, da so bežali skozi slovensko južno Koroško na Celovec in od

tam po dolini Gline, Krke in Mure daleč na Gornje Štajersko. Prišedši iz Kanalske doline do Beljaka, so poslali Francozi generala Zajonczeke-a, po rodu Poljaka, po dolini Drave na Špital, da je stopil preko Lienza v stike s francosko vojsko na Tirolskem, a glavnina pod poveljstvom Massene je sledila bežeči Karlovi vojski skozi slovensko Koroško na Celovec. Od tu so Avstrijci že poprej odpeljali vse državno imetje, strahopetni deželni glavar grof Wurmbrahd je pa z večino uradništva dal zgled za splošni beg velikega dela drugega imovitejšega prebivalstva (bežali so celo na Dunaj in na Moravsko), saj je avstrijska propaganda poprej že cela leta pripovedovala o grozovitostih francoskih „jakobincev“ in njihovih giljotinah. Predvsem so pa bežali seveda vsi francoski emigranti, katerih je bilo precej tudi na Koroškem, a ostalo prebivalstvo, med katerimi je bilo tudi mnogo beguncev s podeželja, ki so se skušali v Celovcu vsaj za silo skriti, je pa prav tako v paničnem strahu pričakovala prihoda Francozov. Ker so državni uradi prenehali delovati, se je postavil na čelo prebivalstva stari framason, ugledni grof Fr. Enzenberg, da bi vzdrževal red ter zastopal deželo in prebivalstvo pred bližajočimi se okupatorji.

Francozi so stali že dne 29. III. opoldne pri Krivi vrbi in od tu so poslali zgodaj popoldne svoje predstraže proti Celovcu, a „cesarski“ (tako je prebivalstvo navadno nazivalo avstrijske vojake) so dali tedaj znak za zažig še preostalih vojaških skladišč v Celovcu. Francozi so nalteli na cesti pri Krivi vrbi na zadnje avstrijske straže in ob 2. uri popoldne se je razvil manjši spopad. Francozi so del Avstrijcev zajeli, ostanek je pa zbežal proti Gospe Sveti, ker so Francozi že poslali svoje oddelke od Sv. Primoža čez Magarek, da bi jim presekali umik v št.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Na soncu in v morju

(Drugo pismo z letovanja v Dalmaciji. Piše selski župnik Alojzij Vauti)

V Ljubljani naj bi se zbrala naša počitniška družinica, da skupno odpotuje, kakor že prejšnja leta, na otok Pašman. Gospod Ivan je že prispel iz Štajerske. Doktor Matej in njegova soproga, naša vsakoletna kuharica, pa sta morala letos ostati doma. Kako to? Prav po starem pregovoru: Človek obrača, Bog pa obrne, je tako prišlo. Par dni prej se je Matej s kolesom peljal na pošto, da brzojavno naznani na Pašman, kdaj pridemo. Ko zavije proti pošti, pridrvi v najhujšem zaletu motorist, zadene sprednje kolo, Matej pade. S precejšnjo rano na glavi in poškodbo na spodnjem životu mora namesto na letovanje — v posteljo!

Bog že ve, zakaj je tako prav! Tako se boguvdano tolaži. Mi drugi mu moramo pritrčiti, načrt za letovanje pa spremeniti.

Tako vstopimo trojica opolnoči na vlak Dalmacija-ekspres. Vsi boljši vozovi so že polni, zato se zadovoljimo s trdimi klopki v precej praznem vagonu spredaj. Tam se celo lahko vležemo in podremljemo. Ob ranem jutru smo na Reki. Prva postaja je v kapucinsko cerkev, da opravimo sveto daritev. Prijazni kapucinski frater, živa podoba sv. Frančiška, me še pozna iz iz prejšnjih let. Brž pripravi vse potrebno za mašo in mi ministrira, Jože pa gospodu Ivanu. Pokrepčani v bližnji mlekarini hitimo v luko, kajti parnik „Kotor“ je že pripravljen na pot, da pelje potnike v luke severnega Jadrana in tudi nas na Rab. Precejšnje število potnikov nas je na krovu in drugih prostorih. Jože je prvobart na morju, zato ga vse zanima. A tudi nam drugim nudi pogled po živahnem prista-

nu, po malih in velikih ladjah marsikaj zanimivega.

Ob sedmih odrinemo. Vožnja je prijetna. Krov je ves zaseden. Kako nam prija sveži morski zrak! V senjskem zalivu pa začne pihati burja, morje se razburka, valovi so vedno večji. Nekajkrat brizgnejo curki penaste morske vode tudi na nas. Mnogi zbeže pred tem dežjem v varnejše zavetje, mi pa vztrajamo. Jože je ob gunganju ladje šele vesel in bi rad doživel še hujši vihar. A želja se mu ni izpolnila, pomalem se namreč morje umiri. Po šesturni vožnji izstopimo na Rabu. V pristanu je velika množica ljudi: potnikov, letoviščarjev, ki pasejo radovednost, in domačinov. Slišimo ponujati stanovanja. Nam ga ni treba šele iskati, zagotovljeno nam je pri gospe, kjer sem stanoval že pred 21 leti.

Mesto Rab leži na ozkem, skalnatem polotoku otoka istega imena. Deli se v staro in novo, moderno mesto. Že od daleč opaziš štiri mogočne stolpe, ki se dvigajo iz starega mesta. Stolp nekdanje stolnice, zidan v 12. stoletju, stoji nekoliko proč od cerkve. Iz njega pa je lep razgled po mestu in okolici. Skozi mesto vodijo tri podolžne ulice; v srednji, najširši so trgovine. Te glavne ulice so med seboj povezane z ozkimi, komaj 1–2 m širokimi ulicami.

Znamenite so nekatere stavbe, n. pr. loža. To je odprt prostor pod streho, ki slovi na lepih stebrih. Tam so se do leta 1797 pod Benečani vršile skupščine meščanov in tudi javne sodne obravnave. Več drugih hiš z lepimi portali in okni v beneškem slogu še spominja na beneško nadvlado. Nad vratni ene hiše je v marmor vklesan latinski napis: A labiis iniquis et a lingua dolosa erue me, Domine! Po našem: Krivičnih ustnic in zvijačnega jezika reši me, Gospod! Iz tega se more sklepati, da so imeli meščani nekoč strupene jezike. Kjer bivajo ljudje tesno skupaj, pač rado pride do prerekanja, preprirov, zmerjanja in obrekovanja. In v nakopičenem mestu je bilo takrat mnogo prebivalcev. Iz velikega števila cerkva in kapel pa moremo tudi sklepati, da so bili nekoč Rabljani tudi zelo verni. Še sedaj jih je v rabi pet, pa so le malo obiskane. Pač pa je v šestih drugih župnijah na otoku versko življenje boljše. Hiše nosijo na zunaj sledove starosti, stanovanja v njih pa so prav čedna in kar mogoče moderna.

Otok Rab ima pred drugimi, največ kraševitimi dalmatinskimi otoki to prednost, da je povečini zaraščen. Že na obrežju v

luki rastejo krasne palme in od mesta se proti severu razprostira krasen park. Mogočni borovci posebne vrste, ciprese, javorji in druga drevesa tvorijo senčnat park, skozi njega vodijo lepo speljana in negovana pota. Spomenik v parku nas pouči, da je ta park pred dobrimi 50 leti zasadil mestni nadgozdar Jurij Belja, rodom Slovenec. Tudi na drugi strani zaliva se razprostirajo šume. V „durdi“ raste celo tropično drevo, iz katerega skorje se izdeluje plutovina, zamaški za steklenice. Otok je dokaj rodovit, ima milo podnebje, ker zabranjuje na severu gorovje Kamenjak mrzle vetrove od Velebita.

Moj prijatelj iz Pašmana, pater Peter Peterca je sedaj na Rabu in sicer predstojnik frančiškanskega samostana sv. Evfemije, kakor se navadno imenuje, a je pravilno sv. Bernardina. Šli smo ga obiskat. Samostan je star že nad 500 let. Zdaj je lično prenovljen. Zidan je v četverokotu, na

Večer

K počitku utrujeni kmetje gredo,
otroci kričijo na vasi.
Polagama tiše postaja, mirno,
umirajo fantovski glasi.

Večer nad vsem stvarstvom skrivnostno drhti,
oznanja zvon zdravamarijo,
čez polja in njive pobožno doni,
ob logih, ki rahlo vršijo.

Nebo se razcvete in luna gori
globoko vtopljen v daljavo,
se s svojimi žarki srebrno smeji
in čuje nad spečo naravo.

Aldo Danev

sredi je dvorišče z vodnjakom, kamor se steka deževnica s streh in se skozi pesek tako očisti, da je še kar pitna. Dvorišče obdaja križni hodnik. Samostanska cerkev je zdaj obenem farna cerkev. Znamenita je samostanska knjižnica s 4000 knjigami! Med njimi je tudi 38 inkunabul, t. j. prvih tiskanih knjig. Dalje hrani knjižnica 4 velike knjige koralov, t. j. besedila in napevov, ki se pojejo pri slovesnih mašah in skupni molitvi brevirja. Z veliko vestnostjo in trudom jih je na pergamente z roko rekel bi tiskal, menih p. Bernardin in jih umetniško okrasil. Začetne črke so umetno slikane v naravnih barvah in okrašene s pristinim zlatom. Občudovanja vredna je spretnost in marljivost tihlega redovnika, ki je mnogo let presedel pri tem drobnem delu.

Od samostana smo krenili na pot po kameniti cesti proti severu. Njive s koruzo in vinogradi na desno in levo. Spominski kamen ob cesti pa nas z napisom opozori, (Konec na strani 7)

Da bo malo smeha

LJUBEZEN

Celo uro so razpravljali o vprašanju ljubezni, o njeni nepreračunljivosti, vihravosti in spremenljivosti. Bili so že vsi potrti. Naposled pa se je oglašil Jean Paul Sartre: „Récitez, kar hočete, držite pa, da je na svetu trajna, večna zvesta, proti vsem zunanjim vplivom odporna ljubezen, ki traja do smrti.“

„Ali res mislite, da je takšna ljubezen možna?“ ga je vprašal eden izmed skeptikov.

„Seveda!“ je odgovoril Sartre, „namreč ljubezen do samega sebe ali samoljubje, če hočete.“

SLAB SPOMIN

Jean Cocteau ima slab spomin in večkrat je tudi raztresen. Nekoč se je nenadoma spomnil, da praznuje eden izmed njegovih vnukov rojstni dan. Brž je kupil lepega medvedka in mu ga poslal. Čez nekaj dni pa je prejel od vnuka zahvalno pismo, in debelo je pogledal, ko je bral: „Sicer pa me veseli, dragi stric, da Ti lahko sporočim, da sem bil prav na svoj letošnji rojstni dan povišan v polkovnika.“

STARANJE

„Nenadoma sem postal star mož,“ je dejal zaskrbljeno filmski igralec Jean Gabin nekemu svojemu prijatelju.

„Na čem si pa to opazil?“

„Danes dopoldne se je peljalo v odprtem športnem avtomobilu mimo mene očarljivo dekle. Bil sem očaran. Toda pomisli, ne morem se več spomniti, ali je bila svetlolaska ali črnolaska. Vem samo še, da je sedela v svetlozelenem Citroenu.“

SE ZMERAJ CENEJE

Mlad zakonski mož se silno prestraši, ko pride zvečer domov in najde ženo vso objokano. „Kaj se je pa zgodilo, dušica?“ vpraša zaskrbljeno.

„Pomisli, možiček, naša soseda ima dočela enak klobuk, kakršnega sem kupila jaz včeraj.“

„In ti bi rada novega?“ vpraša mož v strahu.

„Da, mislim namreč, da bi bilo to še zmeraj znatno ceneje kot selitveni stroški.“

V DELAVNICI

„Mojster, v vaši odsotnosti je prišel nekdo, češ da mu obleka, ki ste mu jo naredili, ne pristoji. Dejal je, da bi vas najraje z obleko kresnil po glavi.“

„Tako, in kaj ste mu rekli vi?“

„Dejal sem mu, da mi je zelo žal, da vas ni doma.“

JULES VERNE:

43

Potovanje na Luna*)

— Sinoči, je zaklical J. T. Maston brez uvoda, so našega predsednika na mitingu javno napadli in žalili! Svojega nasprotnika je pozval na dvoboj. Veš, koga? Samega kapitana Nicholla! Danes zjutraj se spopadeta v Skernawsem gozdu! Vse to sem izvedel iz Barbicanovih ust! Če bo ubit, bodo naši načrti uničeni! Treba je torej ta dvoboj preprečiti! Toda en sam človek na svetu lahko vpliva na Barbicana in ga zaustavi, in to je Michel Ardan!

Medtem ko je J. T. Maston govoril, mu Michel Ardan ni niti skušal seči v besedo, ampak je urno potegnil nase svoje široke hlače; še nista minili dve minuti, ko sta jo oba prijatelja ucvrla proti predmestju Tampa-Towna.

Spotoma, kar med to naglo dirko je Maston Ardanu razložil položaj. Razkril mu je prave vzroke nasprotja med Barbicanom in Nichollom, povedal, kako se je to nasprotje med njima že davno začelo in zakaj se nista doslej predsednik in kapitan po zaslugi skupnih prijateljev nikoli pomerila iz oči v oči; dodal je, da gre pri tem samo za tekmečarje, ki se ne ujemata glede oklepa in krogle, in slednjič, da je bil prizor na mitingu le priložnost, ki jo je Ni-

choll že dolgo iskal, da bi dal duška svoji stari jezi.

Nič ni strašnejšega, kot so tisti nenavadni ameriški dvoboji, pri katerih se oba nasprotnika iščeta po hosti, prežita drug na drugega izza grmovja in se napadeta med goščavjem ko divje zveri. Tedaj si oba želita tistih čudovitih prirodnih lastnosti, ki so lastne Indijancem v ameriških prerijah: hitri razum, iznajdljivo zvijačnost, čut za sledi in nos, ki sovražnika takoj voha. Majhna napaka, nekoliko omahovanja, napačen korak in že te lahko doleti smrt. K tem spopadom jemljejo Yankeeji često s seboj svoje pse in se kot lovci in divjačina hkrati lovijo in zasledujejo po cele ure.

— Amerikanci ste pa res od vraga! je vzkliknil Michel Ardan, ko mu je njegov tovariš tak prizor zelo nazorno naslikal.

— Smo pač taki, je skromno odvrnil J. T. Maston; samo brž, brž.

Vendar sta z Michelom Ardanom zaman tekla po ravnini, ki je bila še vsa mokra od rose, zaman sta prekoračila riževa polja in jarke, zaman sta jo ubirala po bližnjicah, pred pol šestimi nista mogla dospeti do Skernawskega gozda. Barbicane je gotovo že pred pol ure prekoračil jaso pred gozdom.

Tu je delal star drvar in pripravljaval butare iz dreves, ki so padla pod njegovo sekiro. Maston je stekel proti njemu in mu zaklical:

— Ali ste videli moža s puško, ki je šel v gozd, Barbicana, predsednika... mojega ljubega, najboljšega prijatelja?

Vrli tajnik „Topniškega kluba“ je v svoji preproščini mislil, da bi morali njegovega predsednika poznati vsi ljudje. Toda drvarju se je poznalo, da ga ne razume.

— Lovca, je tedaj dejal Ardan.

— Lovca? Da, je odgovoril drvar.

— Je že dolgo tega?

— Eno uro približno.

— Prepozno! je vzkliknil Maston.

— In ste slišali strele iz puške? je vprašal Michel Ardan.

— Ne.

— Niti enega?

— Niti enega. Mož menda nima kaj sreče na lovu!

— Kaj naj storiva? je rekel Maston.

— Stopiva v gozd in tvegajva, da dobiva v glavo kroglo, ki ni bila namenjena nama.

— O! je vzkliknil Maston s prepričljivim glasom, rajši bi imel deset krogel v svoji glavi kot eno samo v Barbicanovi.

— Naprej torej! je povzel Ardan in stisnil roko tovarišu.

Nekaj trenutkov nato sta oba prijatelja že izginila v goščavi. Tam so prav na gostorastle velikanske ciprese, jagnedi, tulipanovci, oljke, tamarinde, zeleni hrasti in bobrovci. Ta različna drevesa so prepletala svoje veje križem krašem v taki zamotani zmešnjavi, da oko ni seglo daleč. Michel Ardan in Maston sta stopala vštric, tiho

hodila po visoki travi in si utirala pot skozi krepko razrasle plezalke. Z očmi sta skušala predreti grmovje in veje, ki so se izgubljale v gosti temi listja, in pri vsakem koraku sta čakala na strašne poke pušk. Sledov, ki jih je Barbicane gotovo puščal za seboj, ko je šel skozi gozd, nista mogla prepoznati. Hodila sta na slepo po tistih komaj vidnih stezah, po katerih bi Indijanec korak za korakom lahko sledil hoji svojega nasprotnika.

Po enournem brezuspešnem iskanju sta oba tovariša obstala. Bila sta strašno vznemirjena.

— Najbrž je že vsega konec, je poparjeno začel Maston. Mož, kakršen je Barbicane, ni skušal svojega sovražnika prelisčiti, ni mu nastavljal pasti ali zased! Preveč je odkrit in pogumen. Korakal je naravnost naprej v nevarnost in gotovo se je oddaljil od drvarja, da je veter preglašil pok puške!

— Pa midva! Midva! je odvrnil Michel Ardan, odkar sva prišla v gozd, bi bila morala kaj slišati!

— In če sva prišla prepozno! je vzkliknil Maston z obupanim glasom.

Michel Ardan ni vedel, kaj bi odgovoril; z Mastonom sta nadaljevala pot, ki sta jo bila prekinila. Kdaj pa kdaj sta glasno zakričala; klicala sta zdaj Barbicana, zdaj Nicholla; toda niti eden niti drugi od obeh nasprotnikov se jima ni odzval. Vesele jate ptic, ki jih je zbudil šum, so izgi-

Mati in doraščajoči otroci

Ko stopata sin in hčerka v puberteto, se začneja za starše, posebno za mater — nositeljico vzgoje, skrbni in žalosti polna doba. Ugovaranje, nepokorščina, muhavost, neprijaznost, razdraženost, predvsem pa zakrknjenost — to je delež vzgojitelja.

A vzgojne težkoče, ki se porajajo, niso samo v otrocih, ampak tudi pri odraslih, ki so mnenja, da se še vedno lahko poslužujejo vzgojnih metod za male otroke. Ker pa se v takem slučaju ne more več razpravljati o vzgoji malih otrok, take metode odpovedo popolnoma.

Kakšno naj bo torej pravilno ravnanje matere z otroki v razvojni dobi? Prvo in poglavito je, da uvidi, da mora tudi ona na drugo pot. Otroku naj zaupa, a istočasno naj ga nadzoruje. Otrokov življenje naj bo uravnano tako, da se odigrava pred očmi staršev. Mati naj doraščajočim otrokom nudi možnost povabiti prijatelje na dom, da se med seboj porazgovore in zabavajo in, če si otroci zažele plesa, kdo jim naj ga brani?! V dozorevajoči dobi otrok naj bo dom res „dom“. Naziranje staršev, n. pr. „mi smo odrasli tudi brez tega“ itd. nikakor ne drži, tako mišljenje le potrjuje, da mladoletnih ne razumeje.

Naravno je, da otroci streme za notranjo in zunanjo samostojnostjo, zato starši: nikar se ne vsiljuje in odtujuje lastnih otrok! Mislite na to, da je zorečemu otroku potreben mir, tih kot, mislite na to, da si otrok želi imeti svoj zaklenjen predal ter par šilingov v žepu. Otroku naj ima tudi na razpolago za malenkosti svoj lastni de-

nar in napačno je, če starši povprašujejo za vsakim izdanim šilingom, ker otroci lažejo iz strahu ali pa si sploh ne upajo ničesar izdati.

Tako zvano „lastno življenje“ doraščajočih se ne more razvijati pod stalnim nadzorstvom. Poskušajte čimprej dovesti otroke do samovzgoje. Začetek in potek samovzgoje zavisi od nadarjenosti in služajnosti; deklice se k samovzgoji nagibajo bolj kot dečki.

Za samovzgojo je zelo priporočljiv dnevnik ter prilžnost, da se otrok porazgovori. Razgovori izoblikujejo ter urejujejo misli. Seveda moramo čakati na prikladno priliko ter dati otroku besedo. Vkljub nevednosti mladoletnih, so njihove stiske zelo resne, zato jih morajo tudi starši vzeti za resne. In če zamudimo to priliko, tedaj so navadno prijatelji tisti, katerim otrok odpira svoje srce.

V tej dobi moramo skrbeti tudi za pravilno izrabljanje prostega časa, kar pospešuje zdravo razvijanje. Priporočljiv je takozvani „vzgojni presledek“, v katerem se mora otrok odpočiti od vseh pedagoških nalog. V počitnicah n. pr. nudimo otroku spremembo okolja in športno udeleževanje, seveda vedno le v krogu prijateljev, ki so po starosti in mišljenju enaki.

Če je mati uvidevna ter dovolj prožna v tej nenadni spremembi vzgojnih nalog, je lastnim otrokom velika opora. Pomaga jim oblikovati značaj ter jim zna z razumevanjem in ljubezni polnim ravnanjem kazati smernice pravih poti in dolžnosti.

NAŠE STANOVANJE

Če stopimo v tujo sobo, se nam zdi, kakor da bi se nam odprla neka duša. Tako je, kakor bi na prvi pogled spoznali značaj, dušo stanovalca. Čutimo: tu stanuje suhoparen, neprijazen človek. Ali pa: tu živi in snuje nekdo, ki je prijazen in dobitljiv, ki ima smisel za lepoto, svetlobo in veselje. Tak vtis delajo navadno sobe, v katerih vladajo ženske roke in se udeležuje ženska duša v ljubezni in dobroti.

Ko se potem ozremo okrog, vidimo, da daje sobi privlačnost le majhna, neznačajna stvar: mizica ob oknu, vaza s cvetjem, svetli, prozorni zastori ali slika. En sam stol ali naslonjač, postavljen neprisiljeno v prazen kot, ob prazno steno, more spremeniti lice sobe. Tudi v odstranitvi vsega nepotrebnega se kaže mojstrstvo. Toploto more ustvariti preproga, ozka ali široka, novi zastori ali tudi le moderna vaza z zelenjem. Tu pa tam kakšna sobna rastlina ali pa zbirka kaktej podčrta domačnost in napravi prostor prijeten. Pravi čar pa daje vsemu red, ki je odlika ženskega bitja. Ta čar se more v modernem stano-

vanju uveljaviti tem laže in učinkoviteje, ker današnji moderni slog izključuje vsako prenatrpanost in vso nepotrebno navlako.

Nad 40.000 televizijskih aparatov

„Trenutno je v Avstriji prijavljenih nad 40.000 televizijskih aparatov,“ je izjavil tehnični direktor avstrijske radijske družbe dipl. inž. Fuchsler. Na delu so, da ustvarijo dober televizijski sprejem v vseh delih Avstrije. Sedaj deluje šest velikih oddajnikov ter štiri srednji in mali. Novi so v gradnji, med njimi eden na Jauerlingu, eden na Patscherkoflu in eden na Pfanderju. Izdali so naročilo za gradnjo 25 malih oddajnikov za tiste predele, ki so bili doslej odrezani od sprejema zaradi neugodne geografske lege. Tudi študije namepravajo bolj opremiti. V načrtu imajo gradnjo velikega lastnega študija za televizijo na robu Dunaja.

nje med drevjem in nekaj splašenih jelenov je naglo zbežalo v goščavo.

Iskala sta še eno uro in prebrskala večino gozda. Nič ni kazalo, da sta bojovníka kje blizu. Drvarjeva trditev je postala dvomljiva in Ardan je bil že hotel opustiti nadaljnje brezuspešno iskanje, ko se je Maston nenadoma ustavil.

— Pst! je dejal. Tam-le je nekdo!
— Nekdo? se je začudil Michel Ardan.
— Da, neki človek! Zdi se mi, da se nič ne gane. Puške ne drži več v rokah. Kaj neki dela?

— Pa ga prepoznaš? je vprašal Michel Ardan, ki mu je v takšnem primeru hodilo zelo narobe, da je bil tako kratkoviden.

— Da, dal Obrnil se je, je odgovoril Maston.

— In to je? ...
— Kapitan Nicholl!
— Nicholl! je zavpil Michel Ardan, ki je čutil, kako se mu je stisnilo srce.

Nicholl brez orožja! Torej se mu nasprotnika ni treba nič več bati?

— Stopiva k njemu, je dejal Michel Ardan, pa bova vedela, pri čem sva.

Toda nista napravila petdeset korakov, ko sta obstala in kapitana natančneje pogledala. Predstavljalta sta si bila, da bosta našla krvi žejnega in od maščevanja prevzeteža moža! Ko sta ga videla, sta ostrmela.

Med dvema ogromnima tulipanovcema je bila razpeta pletena mreža in sredi nje

se je otepal v zanki majhen ptiček in otožno čivkal. Ptičar, ki je bil nastavljen to pogubno mrežo, ni bil človeško bitje, temveč strupen pajk, ki je doma v teh krajih; velik je ko golobje jajce in obdarjen z ogromnimi nogami. V hipu, ko je ostudna žival hotela planiti na svojo žrtev, se je morala nenadoma obrniti in iskati zavetja na visokih vejah tulipanovca, zakaj tudi njej je začel groziti strašen sovražnik.

Kapitan Nicholl je namreč odložil puško na tla, pozabil na nevarnosti svojega položaja in skušal na čim nežnejši način osvoboditi žrtev, ki se je ujela v mrežo pošastnega pajka. Ko se mu je to porečilo, je ptička spustil in ta je veselo vzletel ter izginil.

Nicholl je še ves ginjen gledal, kako ga je neslo med vejevje, ko je zaslišal tele besede, ki jih je nekdo izgovoril z razburjenim glasom:

— Vi pa ste vrl mož, vi!

Obrnil se je. Michel Ardan je stal pred njim in ponavljal z vsemi prizvoki prisrčnosti:

— In ljubezniv človek!

— Michel Ardan! je vzkliknil kapitan. Kaj pa vi počnete tu, gospod?

— Roko sem vam prišel stisnit in preprečit, da ubijete Barbicana ali on ubije vas.

— Barbicana! je vzkliknil kapitan, ki ga iščem že dve uri in ga ne najdem! Kje se skriva? ...

Zanimivo, kajne?

Zahodnonemška medicinska revija DMI je objavila pred kratkim članek, v katerem trdi, da so „univerzitetno naobraženi ljudje in intelektualci nasploh najpogostejše žrtve motenj v krvnem obtoku, česar je kriv prehud psihični napor.“ Iz dolgoletnih izkušenj vedo zdravniki, da zahteva intelektualno delo veliko koncentracijo in da neugodno vpliva na organizem. Nevarnost je še večja, če spremljajo to delo neuspehi. Statistični podatki o izobrazbi 35 do 54-letnih ljudi, ki so žrtve motenj v krvnem obtoku, kažejo, da umre za srčnimi boleznimi dvakrat več univerzitetno izobraženih ljudi kot pa onih z osnovno izobrazbo. Med stotisoč ljudmi umre zaradi motenj v krvnem obtoku 47 intelektualcev in le 29 ljudi z osnovno izobrazbo.

Danski radijski tehnik Erik Hoelweg je skonstruiral napravo, o kateri pravijo, da bo uspešno preprečevala prometne nesreče, ki jih povzročijo alkoholizirani vozači. Na-

prava, ki jo je Hoelweg že dal patentirati, je namreč občutljiva za alkohol, ki ga človek izdihava. Sestavljajo pa jo fotocelica, infrardeča žarnica in pa še nekaj delov, ki so tako izpopolnjeni, da jih ni mogoče ukiniti. Če je popil avtomobilist toliko alkohola, da ga izdihuje določen odstotek, izključni naprava avtomatično avtomobilov motor in ga ni mogoče več spraviti v pogon.

Ugledni ameriški leksikon „Kdo je kdo v glasbi“ (Ho is ho in music), ki izhaja vsako leto v Chicagu, je objavil v svoji najnovejši številki več člankov o glasbenem življenju v Jugoslaviji. Na prošnjo uredništva tega leksikona je jugoslovanska komisija za kulturno zvezo z inozemstvom prispevala izčrpne podatke o uglednih skladateljih in glasbenikih, narodni operi, glasbenih akademijah in šolah kakor tudi o razvoju glasbene umetnosti v Jugoslaviji.

Na soncu in v morju

(Nadaljevanje na strani 6)

da se je v l. 1942–1943 od tu dalje razprostiralo taborišče lakote, trpljenja in smrti. Na višini vidimo hišo, kjer je prebival italijanski colonello, polkovnik, komandant taborišča. Posamezni ostanki zgradb nam pričajo o taborišču, kjer je okoli 15000 internirancev, po večini Slovencev, trpelo svojo Kalvarijo, najprej v nezadostnih šotorih, potem pa v barakah. Mogoče je bil najstrašnejši dan, ko se je utrgal oblak in je vodovje odneslo šotore s prebivalci vred v morje. Na višini je še ostanek enega od stražnih stolpov, od koder so reflektorji osvetljevali taborišče in so strojnice pele smrtno pesem. Od daleč kažeta dva visoka obeliska kraj, kjer počiva v zemlji okoli 4000 žrtev fašizma. Pokopališče je lepo urejeno. Pri vходу je na stebri napis:

Ker ni vas več, zato ste usepovsod, zakaj smrt vas je življenju darovala.

Zelena ruša pokriva telesne ostanke teh

žrtev. Nizka kamnita ograja loči vrste pokopanih. Male kovinaste plošče nosijo imena pokojnikov. Prvotno so bili na pokopališču grobovi s križem. Zveza borcev je dala pokopališču sedanjo lepo obliko.

Začudi pa nas, da zdaj ni na njem nobenega križa, znamenja vere pokojnikov. Drugi steber nosi napis:

Ko pal je mrak na domovino, po vseh vaseh so jih lovili, tu sem gonili kot živino. Ker so svoj rodni dom ljubili so na Rab umret prišli.

V tihem premišljevanju zmolimo za dušni pokoj teh tisočev „De profundis...“.

Na povratku s tega tužnega kraja je sonce močno pripekalo. Zato nam je sadje v samostanski jedilnici dobro teknilo in kopal v morju nas je prijetno ohladila.

Za danes zadosti! Pozdravljen!

NOVO!

NOVO!

Ravnokar je izšla

Deužinska pratika 1959

Cena 4.- šil., s poštino 80 grošev več.

Naročila sprejema: MOHORJEVA DRUŽBA V CELOVCU,

KLAGENFURT, Viktringer Ring 26.

Prodajalcem nudimo znaten popust

— Nicholl, je rekel Michel Ardan, to ni vljudno! Svojega nasprotnika je treba vedno spoštovati; kar mirni bodite, če je Barbicane še živ, ga bomo našli tem laže, ker vas gotovo tudi on išče, če se ne zabava s tem, da pomaga ptičem v stiski. Ko ga bomo našli, vam pravim jaz, Michel Ardan, ne bo več govora o dvoboju med vama.

— Med predsednikom Barbicanom in menoj, je resno odvrnil Nicholl, je takšno nasprotje, da smrt enega izmed naju...

— Nikarte, nikarte! je povzel Michel Ardan, pogumna moža, kot sta vidva, sta se lahko sovražila, vendar pa se cenita. Ne bosta se borila.

— Boril se bom, gospod!

— Ne.

— Kapitan, je tedaj zelo ljubeznivo posegel v pogovor J. T. Maston, prijatelj sem predsednikov, njegov alter ego, drugi on; če vsekakor hočete ubiti nekoga, streljajte name, to bo popolnoma isto.

— Gospod, je dejal Nicholl, ki je krčevito stiskal v roki svoj pihalnik, te šale...

— Prijatelj Maston se ne šali, je odvrnil Michel Ardan, razumem ga, da se dá rad ubiti namesto človeka, ki ga ljubi! A niti on niti Barbicane ne bosta padla pod krogami kapitana Nicholla, zakaj obema tekmečema hočem predlagati nekaj tako mikavnega, da bosta to prav rada in hitro sprejela.

— In kaj? je vprašal Nicholl, ki se mu je videlo, da ne verjame.

— Potrpite, je odgovoril Ardan, to bom povedal šele, ko bo navzoč tudi Barbicane.

— Potem ga pa poiščimo! je vzkliknil kapitan.

Takoj so jo vsi trije mahali naprej; kapitan je izpraznil svojo puško in si jo nadel na ramo. Stopal je z ostrimi, hitrimi koraki naprej in ni črnil besedice.

Zaman so iskali še pol ure. Maston je začutil, da se ga polasčajo zle slutnje. Strogo je začel opazovati Nicholla in premišljati, če se ni morda kapitan že maščeval in da leži nesrečni Barbicane že s kroglo v glavi pod kakim okrvavljenim grmovjem. Menda je Michel Ardan mislil isto in oba sta že vprašujoče gledala kapitana Nicholla, ko se je Maston nenadoma ustavil.

Dvajset korakov pred njimi se je pokazalo negibno poprse moža, ki je slonel ob velikanskem katalpu do pasu pogreznjen v travi.

— On je! je rekel Maston.

Barbicane se ni ganil. Ardan je zapičil svoj pogled v kapitanove oči, ta pa se za to ni zmenil. Ardan je stopil nekaj korakov naprej in zaklical:

— Barbicane! Barbicane!

Nobenega odgovora. Ardan je planil k svojemu prijatelju; v trenutku pa, ko ga je hotel prijeti za roko, je naglo obstal in vzkliknil od presenečenja.

(Dalje prihodnjic)

21. septembra
kulturni shod
v Šmihelu
(Glej stran 4)

Naš tednik

Kronika

kulturno politično glasilo svetovnih in domačih dogodkov

DRŽAVNA POGODBA

z dne 15. maja 1955 v členu 7 pravi:

§ 1. „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.“

§ 2. „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelček šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.“

§ 3. „V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.“

§ 4. „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.“

§ 5. „Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.“

Do danes je uresničena le slovenska srednja šola.

SLOVENSKI ODBORNIKI
OBČINE SV. JAKOB V ROŽU

VABILO

na zborovanje rojakov, ki bo v nedeljo 21. sept. ob 8. uri po prvi sv. maši pri Cvitarju v Šentjakobu.

Ostale štiri stranke ustanovljajo društvo staršev šoloobveznih otrok brez nas. O ljudsko-šolski vzgoji otrok hočejo torej odločevati brez nas!

Na zborovanje smo povabili dva šolnika iz Celovca. Pridite in prinesite vabilo s seboj!

Slovenski odborniki

Janko Janežič Franc Isopp
Mirko Janežič

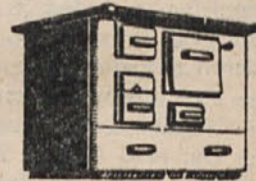
SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 21. 9.: 7.30 Duhovni nagovor. — 8 pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 22. 9.: 14.00 Poročila. Objave. Pregled sporeda. — Za vsakogar nekaj. 18.40 Za našo vas. — TOREK, 23. 9.: 14.00 Poročila. Objave. — Rdeče, rumeno, zeleno. — SREDA, 24. 9.: Poročila. Objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 25. 9.: 14.00 Poročila. Objave. — Michelangelovi soneti. (Ponov.) — PETEK, 26. 9.: 14.00 Poročila. Objave. — Iz domačih gajev: Pred mikrofonom je mešani zbor iz Globasnice. — SOBOTA, 27. 9.: 09.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. 18.15. Pozno ura že bije.

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSCINE
dobite najugodnejše pri

HANS
WERNIG

Kagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Takoj sprejmemo

vajence

za stavbeno kleparstvo.

H. Grossnegger

KLAGENFURT, Villacher Ring, Štev. 31.

Naprodaj kmetija z zelo lepo in ugodno lego južno od Drave, s posebnim sezonskim dohodkom. Več se poižve na upravi Našega tednika pod značko „Ugodna prilika“.

Kupimo kajžo v okolici Celovca ali Velikovca. Ponudbe pošljite na upravo lista pod „Kajža“.

K napetostim na Daljnem vzhodu:

Predzgodovina topniških napadov na Kvemoj

Otoka Kvemoj in Matsu, ki sta od 23. avgusta pod stalnim topniškim ognjem komunističnega kitajskega topništva na celini, sta bila vedno v rokah Čangkajškovih čet, odkar so se te umaknile leta 1949 s celine.

Kvemoj je komaj 20 kilometrov dolg, leži okrog 23 kilometrov vzhodno od komunističnega pristanišča Amoj in šteje kakih 50.000 prebivalcev.

Matsu leži okoli 250 kilometrov severno od Kvemoja in predstavlja enega največjih otokov v skupini otočkov, ki so na zemljevidih označeni z imenom Matsu. Glavni otok tega otočja meri deset kvadratnih kilometrov, od celine je oddaljen 15 kilometrov, največje pristanišče je 70 kilometrov oddaljen Fu Čan. Od Formoze (Taiwana) je Matsu oddaljen ne celih 150 kilometrov. Mali otok ima komaj 5.000 prebivalcev.

Od leta 1949 ni komunistična kitajska vlada nikdar zanikala, da se hoče polastiti Formoze in pred njo ležečih otokov. Ze v oktobru 1949 so kitajski komunisti napadli Kvemoj, a so bili odbiti, pri čemer so utrpeli hude izgube. Od tedaj je komunistična Kitajska stalno krepila svojo oboroženo silo na celini nasproti tem otokom. Na položaje je postavljala težko topništvo, gradila letališča za sovjetska reakcijska letala in izvedla številne vojaške priprave.

Nevarnost vojaškega napada ni nikdar popustila v zapadnopacifiškem prostoru. Združene države ameriške so vedno znova skušale pripraviti vlado v Pekingju do tega, da bi se odpovedala sili na tem področju, vendar ta prizadevanja niso imela uspeha. Tako so sklenile Združene države ameriške in Čangkajšek decembra 1954 medsebojno obrambno pogodbo, ki je postala veljavna 3. marca 1955. Ta pogodba predvideva skupne ukrepe v slučaju oboroženega napada in komunističnega prevrata. Oba podpisnika te pogodbe sta ugotovila, da „bi pomenil oborožen napad v tem delu zapadnega Pacifika na ozemlje enega od obeh tudi ogrožanje miru in varnosti drugega.“ Kot tako ozemlje so v tej pogodbi označili „glede republike Kitajske: Taiwan (Formoza) in Pescadores, glede Združenih držav: otočja, ki ležijo v zapadnem Pacifiku in so pod jurisdikcijo Združenih držav“. Ostala področja v lasti obeh podpisnikov naj bi vključili v to pogodbo sporazumno. Združene države so s to pogodbo dobile tudi pravico imeti na Pescadores „spora-

ke, žive vere, ki so začeli Gospodov dan že s sobotnim rožnim vencem v cerkvi. Nedelja pa jih je pogosto združila z Jezusom v sv. obhajilu, kateremu je veljal tudi popoldanski obisk. Kot član nekdanjega cerkvenega zbora so okoli petdeset let prepevali v božjo čast ter bili odbornik cerkvenega sveta in kot tak zelo spoštovan od vseh č. duhovnikov naše fare, od preč. g. Šercerja dalje do današnjega dušnega pastirja. Pogrebcev je prišlo od blizu in daleč toliko, da jih je Šmarjeta le malo kdaj

zumno“ oborožene sile. Nadalje pogodba izrecno predvideva, da je treba javiti Organizaciji združenih narodov vsako obrambno akcijo na podlagi te pogodbe, in poudarja, da ne vpliva ta pogodba na pravice in dolžnosti obeh podpisnikov v okviru listine Združenih narodov.

V začetku leta 1955 so kitajski komunisti osvojili otok Jikijang, ki leži pred provinco Čekijang in 12 kilometrov severno od Tačen otoka, ki je bil takrat še v posesti Čangkajškovih čet. Pod vtisom tega bojevitega dejanja sta obe zbornici ameriškega kongresa dali predsedniku Združenih držav pooblastilo, da more po lastnem preudarku dati ameriškim oboroženim silam povelje za nastop, v kolikor se mu to zdi potrebno za zaščito Formoze in Pescadores otokov. Izrecno se nanaša to polnomožje samo na zaščito položajev in ozemlje, ki so „sedaj v rokah prijateljev“. Predsednika so tudi pooblastili, da sme storiti vse ukrepe, ki ji smatra potrebne za obrambo Formoze in Pescadores.

Zaradi napetosti v zapadnem Pacifiku so takrat Združeni narodi hoteli posredovati, da bi odvrnili komunistično Kitajsko od ogrožanja svetovnega miru. 3. februarja je komunistična vlada v Pekingju odklonila povabilo Združenih narodov, naj bi v okviru Varnostnega sveta sodelovala pri razpravi o ogrožanju obalnih otokov.

Dva dni potem, 5. februarja 1955, je umaknil Čangkajšek svoje čete z otoka Tačen, pri čemer mu je pomagalo 7. ameriško brodogojstvo. Zunanji minister Dulles je že predtem na neki tiskovni konferenci namignil, da Tačen ni več pomemben za obrambo Formoze, odkar so komunisti zasedli Jikijang.

Od takrat dalje se so Združene države vedno prizadevale zmanjšati napetost na tem področju s tem, da so skušale dobiti od vlade v Pekingju izjavo, da ne bo rabila sile in groženj.

Temu cilju naj bi tudi služili razgovori med veleposlanikoma, ki so se pričeli 1. avgusta 1955. Pri teh razgovorih naj bi razpravljali o repatriaciji državljanov ene in druge in „o drugih odprtih vprašanjih.“ Združene države so vedno znova opozarjale, da pomenijo groženje Pekingja, da se bo poslužil sile, vprašanje, o katerem bi se izplačalo razpravljati, vendar se je komunistična kitajska vlada vedno protivila opustiti groženje, da bo nastopila s silo.

USIS — H. Stetson

videla. Pogrebne obrede s sv. mašo so opravili ob asistenci domačina, preč. g. Mihorja, naš domači dušni pastir, ki so se v zelo ganljivem govoru poslovili od rajnega, katerega so po pravici imenovali farnega očeta, katerega „drugi dom“ je bila domača farna cerkev. Cerkvni zbor pa mu je prepeval pri sv. maši in ob krsti v cerkvi lepe žalostinke.

Dragi Kramarjev „deda“, naj se vaše trudo telo odpočije ob sinu Frideju na božji njivi, duša vaša pa uživa večno plačilo pri Očetu v nebesih!

Zalujoči ženi, otrokom in sorodnikom pa naše iskreno sožalje.

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 š (IN 10% DAVKA)

Pondarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil. (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas moret naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58)

Sončna očala - Sonnenbrillen

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10. OKTOBER-STR.

Vsa sadna drevesca — jabolčna do 20% cenejša kot drugod — vam dostavi domača drevesnica ing. Marko Polzer, pd. Vazar, p. St. Veit i. Jauntal.

IZŠLA JE KNJIGA O SLOVENIJI V ANGLEŠKEM JEZIKU

Slovenia in European Affairs

SPISAL DR. JANEZ ARNEŽ V WASHINGTONU.

Cena knjigi je 75.— šil.

Naročila sprejme:

MOHORJEVA DRUŽBA V CELOVCU — KLAGENFURT,

Viktringer Ring 26.